

Evaluering af følg eller forklar-princippet om sociale klausuler for statslige ordregivere

August 2017

Evaluering af følg eller forklar-princippet om sociale klausuler for statslige ordregivere

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Tlf.: +45 41 71 50 00
E-mail: kfst@kfst.dk

Online ISBN 987-87-7029-682-3

Evalueringen er udarbejdet af
Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

August 2017

Evaluering af følg eller forklar-princippet om sociale klausuler for statslige ordregivere

Følg eller forklar-princippet om sociale klausuler har været gældende for statslige ordregivere siden 1. februar 2013. Formålet med princippet er at øge brugen af uddannelses- og praktikpladser i offentlige udbud. Princippet indebærer, at ordregiverne i relevante udbud af bygge- og anlægskontrakter samt tjenesteydelseskontrakter enten skal anvende sociale klausuler eller forklare, hvorfor de ikke gør det. En social klausul om uddannelses- og praktikaftaler er et kontraktvilkår mellem den offentlige ordregiver og den virksomhed, der løser opgaven. Princippet blev udvidet til kommunerne og regionerne i forbindelse med økonomiaftalen for 2014.

Et udbud er relevant, og derfor omfattet af følg eller forklar-princippet, når der er tale om bygge- og anlægskontrakter samt tjenesteydelseskontrakter med en varighed på minimum 6 måneder, og en kontraktværdi på mindst 10 mio. kr. og/eller en lønsum på 4 mio. kr.

Med Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning om sociale klausuler i 2016 blev det planlagt at foretage en evaluering af de statslige ordregivers brug af princippet i starten af 2017.

Anvendelse af princippet

Samlet set viser evalueringen, at udviklingen med princippet er positiv. Formålet med princippet er, at der via offentlige udbud skal oprettes flere praktikpladser. Evalueringen viser, at antallet af relevante udbud med sociale klausuler, dvs. hvor princippet er *fulgt*, generelt er højt, og at antallet af praktikpladser er steget, særligt i 2016. Opgørelsen for 2015 og 2016 viser også, at antallet af relevante udbud med *forklaring* er steget. I 2013 og 2014 var der få relevante udbud med forklaring. Samlet set er udviklingen med anvendelsen af princippet derfor positiv, da antallet af relevante udbud med sociale klausuler generelt er højt, der er blevet oprettet flere praktikpladser og antallet af relevante udbud med forklaring er steget. Det betyder, at flere ordregivere anvender princippet, dvs. enten følger eller forklarer.

Tabel 1 **Overblik over nøgletallene fra opgørelserne i perioden 2013 – 2016.**

	Antal relevante udbud	Antal relevante udbud med sociale klausuler	Andel af relevante udbud (pct.)	Antal relevante udbud med forklaring	Andel af relevante udbud (pct.)	Antal relevante udbud uden forklaring	Andel af relevante udbud (pct.)
2013*	109	61	56	6	5,5	42	38,5
2014	93	81	87,1	0	-	12	12,9
2015	60	47	78,3	6	10	6	10
2016	74	45	60,8	21	28,4	7	9,5

Note: *For 2013 er der kun regnet fra 1. februar til 31. december, da følg eller forklar-princippet først var gældende fra 1. februar 2013.

Kilde: Nøgletal fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens opgørelser af følg eller forklar-princippet

I Tabel 1 fremgår det, at statslige ordregivere i perioden 2013 – 2015 har haft et fald i antallet af relevante udbud. Antallet af relevante udbud er steget igen i 2016.

Andelen af relevante udbud, der har brugt sociale klausuler, har varieret fra 56 pct. i 2013 til 87,1 pct. i 2014. I 2015 og 2016 lå andelen på henholdsvis 78,3 pct. og 60,8 pct. Selvom der har været store udsving, har andelen generelt været høj, hvilket antyder, at de statslige ordregivere er gode til at følge princippet.

I Tabel 1 ses det, at antallet af relevante udbud, hvori der er forklaret, hvorfor der ikke er anvendt sociale klausuler, er steget fra 5,5 pct. i 2013 til 28,4 pct. i 2016. De statslige ordregivere er således blevet bedre til at forklare, hvorfor der ikke anvendes sociale klausuler. Forklaringerne omhandler bl.a. arbejdets kompleksitet og krav om specialistviden.

Tilsvarende ses det, at andelen af relevante udbud, hvori der hverken er anvendt sociale klausuler eller offentliggjort forklaringer herpå, er faldet fra 38,5 pct. i 2013 til 9,5 pct. i 2016. De statslige ordregiver angiver forskellige grunde herfor. En mindre andel forklarer, at de ikke var bekendt med princippet.

Opgørelse af praktikpladser, som følg eller forklar-princippet har ført til

På baggrund af de statslige ordregiveres indberetninger har Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen opgjort et samlet antal praktikpladser, som de relevante udbud har indeholdt i 2015 og 2016. Her sammenlignes med tidligere beregninger for 2013 og 2014.

Tabel 2 Antal praktikpladser fordelt på år

	Antal årsværk, der er stillet krav om i udbuddet	Omregnet antal praktikpladser
2013*		ca. 340
2014		ca. 580
2015	136	272,1
2016	593,1	1186,1

Note: *For 2013 er der kun regnet fra 1. februar til 31. december, da følg eller forklar-princippet først var gældende fra 1. februar 2013. Der findes ikke tal for antal årsværk i perioden 2013-2014

Kilde: Nøgletal samt omregninger baseret på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens opgørelse af følg eller forklar-princippet.

I tabel 2 fremgår det, at antallet af praktikpladser steg fra 2013 (fra 1. februar) til 2014. Selvom andelen af relevante udbud med sociale klausuler var høj i 2015, førte det kun til 272 praktikpladser. Opgørelsen viser, at antallet af praktikpladser er steget fra 2015 til 2016. Den markante stigning i 2016 kan dog tilskrives to udbud om Femern-projektet, hvor der er indberettet 400 årsværk i alt. Det svarer til 800 praktikpladser. Det skal bemærkes, at for perioden 1. februar 2013 til 31. december 2014 findes ikke de data for antal årsværk, der var stillet krav om i udbuddet. Data for denne periode indeholder kun antal praktikpladser.

Det skal bemærkes, at opgørelsen er behæftet med betydelig usikkerhed. De statslige ordregivere har brugt forskellige metoder til at fastlægge antallet af praktikanter/lærlinge, som skal være tilknyttet den udbudte kontrakt (fx i årsværk eller antal praktikanter). Der er derfor foretaget en beregning på baggrund af indberetningerne, der bl.a. indebærer at årsværk er omregnet til praktikpladser. Dette er forbundet med usikkerhed, fordi uddannelserne, der er omfattet af følg eller forklar-princippet, varierer meget i længden af praktik- og skoleperioder. Derudover kan det ikke på baggrund af de indberettede tal fastslås, hvorvidt der er flere praktikanter ansat i kortere perioder eller færre praktikanter ansat i længere perioder. For at kunne beregne antallet af praktikpladser har Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen lagt til grund, at en praktikplads svarer til ca. et halvt årsværk¹.

Bemærkninger til opgørelsen

Opgørelsen er foretaget på selvstændige indberetninger fra alle statslige ordregiver. Det har derfor ikke været muligt for Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen at verificere rigtigheden af de indberettede oplysninger.

Anvendelse af følg eller forklar-princippet i kommuner og regioner

Ligesom de statslige ordregivere er kommunerne og regionerne forpligtet til at anvende følg eller forklar-princippet. Opgørelserne af følg eller forklar-princippet foretages af Kommunernes Landsforening (KL) og Danske Regioner.

KL har oplyst, at de ikke har foretaget en undersøgelse af følg eller forklar-princippets anvendelse siden 2014. Der findes derfor ikke en opdateret opgørelse for anvendelse af sociale klausuler i perioden 2015 – 2016.

Danske Regioner har oplyst, at der i forbindelse med sygehusbyggerier samt kvalitetsfonds- og regionalt finansierede projekter er oprettet *"i alt 493 praktikpladser målt i årsværk"*. Det bemærkes dog, at opgørelsen dækker over et samlet antal årsværk fra projekternes start og frem til december 2016. En del af de opgjorte praktikpladser kan således være oprettet i tidligere år, ligesom en del af praktikpladserne kan være etableret forud for følg eller forklar-princippets indførelse i 2014.

¹ Undervisningsministeriet har oplyst til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, at et praktikforløb kan variere fra få dage op til mindst et år.
